

Špela Poles

Špela Poles je univerzitetna diplomirana pravnica, ki že več kot desetletje deluje v Vili Mayer, nekdanjem bivališču družine Mayer in protokolarnem objektu Občine Šoštanj s štirimi stalnimi zbirkami kulturne dediščine.

MAJKA MAYER IN NJEN PEČAT V ŠOŠTANJU

Uvod[1]

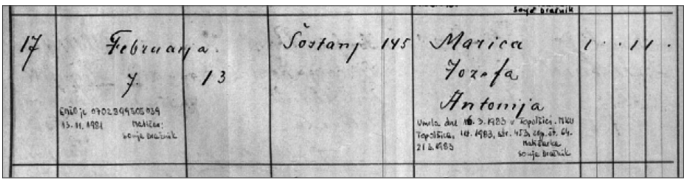
Le še nekateri najstarejši Šoštanjčani se spominjajo sivolase gospe krepke postave, z impozantno, mogočno, skoraj možato pojavo, ki se je pogosto zadrževala v okolici Mayerjeve vile, kjer je živela in skrbela za vrt. Poznali so jo po imenu Majka. Bila je hči znanega šoštanjskega odvetnika in nekdanjega župana, ena od njegovih treh otrok, ki so vsi preminili brez potomcev. Z njeno smrtjo leta 1983 se je zaključila družinska linija Mayerjev, ki so s svojo družbeno in človekoljubno dejavnostjo v zgodovini mesta Šoštanj pustili neizbrisen pečat. Spomin nanje ostaja tudi v pripovedovanju tistih, ki so Mayerje poznali osebno, in v ohranjenih starih fotografijah iz družinskih albumov. Ta biografsko-spominski zapis

[1] Fotografija na levi strani: Majka Mayer z Žanom. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

osvetljuje posamezne, skoraj pozabljene fragmente življenja Majke Mayer, ki je delovala v športu, umetnosti, hortikulturi in humanitarnosti. Zapis je prispevek k poznavanju segmentov lokalne kulturne zgodovine, saj je Majka Mayer s svojim družbenim angažmajem soustvarjala prostor skupnostne identitete in pustila prepoznaven pečat v kolektivnem spominu Šoštanja.

Mayerjeva Majka

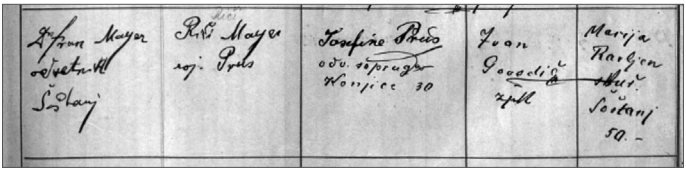
»Majka« je nenavaden, a zato nezamenljiv, prepoznaven in edinstven vzdevek, ki ga je že od rane mladosti nosila hči odvetnika Mayerja v Šoštanju. V rojstno matično knjigo[2] je vpisana kot Marica Jozefa Antonija Mayer. Rojena je bila 7. februarja 1899 na naslovu Šoštanj 145[3] očetu dr. Franu Mayerju in materi Riči Mayer, rojeni Prus, ob prisotnosti preizkušene porodne babice Marije Ravljen. Nekaj dni po rojstvu, 13. februarja, je deklico krstil župnik Ivan Govedič, krstna botra pa je bila Josefine Prus iz Konjic, odvetnikova soproga in dekličina stara mati po materini strani. Deklica je dobila tri imena: ime Marica domnevno po svoji materi Mariji (z vzdevkom Riči), Jozefa po svoji stari materi po materini strani Josefini Prus, ter Antonija, po starem očetu po materini strani, konjiškem odvetniku dr. Antonu Prusu.

17 Februarja. 7. 13 Šoštanj 145 Marica Jozefa Antonija 1 . 11 .

Vpis Majkinega rojstva v matično knjigo.

[2] Rojstna in krstna matična knjiga župnije Šoštanj 1897–1911, str. 28, zap. št. 17.

[3] Naslov Šoštanj 145 je imela stavba, ki ji danes rečemo Kajuhov dom, nekdaj pa je bil to Hotel Avstrija oz. Hotel Jugoslavija. Stavba je bila zgrajena tik ob železniški progi, nedaleč stran od kolodvora, v zadnjih letih 19. stoletja kot hotel v lasti Franca Rajšterja, narodnozavednega podjetnika in šoštanjskega župana. Povzeto po Poles, Kajuhov dom, str. 40–42.

Vpis Majkinega rojstva v matično knjigo.

Deklica Majka. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Brat in sestra Anče in Majka. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Zakonca Fran in Riči Mayer. Fotografija je iz družinskega album v zasebni lasti.

Dr. Fran Mayer in njegova soproga Riči[4] sta postala lastnika nepremičnine v Šoštanju štiri mesece pred Majkinim rojstvom, 5. oktobra 1898, kot je razvidno iz vpisa v zemljiško knjigo.[5] Takrat sta dala zgraditi meščansko vilo in jo uredila kot

4 O njeni izvorni družini gl. Aplinc, Mayerji, str. 53.

5 Dr. Mayer je se je 15. junija 1898 po opravljenem odvetniškem izpitu kot samostojni odvetnik naselil v Šoštanju, ki je bil takrat še trg, a gospodarsko, upravno in kulturno središče Šaleške doline, in je med drugim imel tudi sedež okrajnega sodišča in notarja. Povzeto po Aplinc, Dr. Fran Mayer, str. 137.

družinsko bivališče z odvetniško pisarno. Znana je bila kot »Mayerjeva vila«. Vila s hišno št. 156 je kasneje dobila novi naslov Dr. Josipa Vošnjaka cesta 10,[6] danes pa je poznana kot Vila Mayer na naslovu Kajuhova cesta 10.

Mayerjeva vila v Šoštanju na začetku 20. stoletja. Vogalni stolpič s piramidasto streho (vidni so karo vzorci z glaziranimi strešniki) je poudarjal stopniščni vhod v odvetniško pisarno v pritličju, usmerjen proti sodni palači na drugi strani ceste. Na vrhu piramidaste strehe je bila nekoč kovinska ploščica s puščico, usmerjeno proti severu.[7] Na ploščici je bila letnica, domnevno 1898. Vila je imela včasih več slepih, zazidanih okenskih polj, ki so danes vsa odprta (v funkciji). Stavbo je obdajal ograjen, bujno zasajen sadno-zelenjavno-cvetlični vrt, delno geometriziran, delno v sproščeni zasaditvi. V osrednjem delu vrta so bile grede, obrobljene z nizko striženim pušpanom. Vrt je bil urejen po vzoru vrta družine Prus iz Slovenskih Konjic,[8] od koder je izhajala Riči Mayer. Na fotografiji je v ozadju cerkev sv. Mihaela v Družmirju, ki je bila leta 1975 porušena zaradi premogovništva. Na desni strani je nekdanje šolsko poslopje. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

6 Zemljiška knjiga.

7 Pripovedoval je Anton De Costa, julij 2025.

8 Prim. Kolšek, Vrt družine Pipuš, str. 110. Njihov vrt je leta 1890 zasnoval mariborski mestni vrtnar Ignaz Widgay, ki je bil nekaj časa tudi pomočnik tedanjega graškega vrtnarja. Morda je Widgay naredil tudi zasnovo Mayerjevega vrta v Šoštanju.

Fran Mayer, narodno zaveden Slovenec, nosi surko, suknjič, ki se zapenja z vrvicami in predstavlja pripadnost ilirizmu, slovanstvu. Fotografija je iz družinskega album v zasebni lasti.

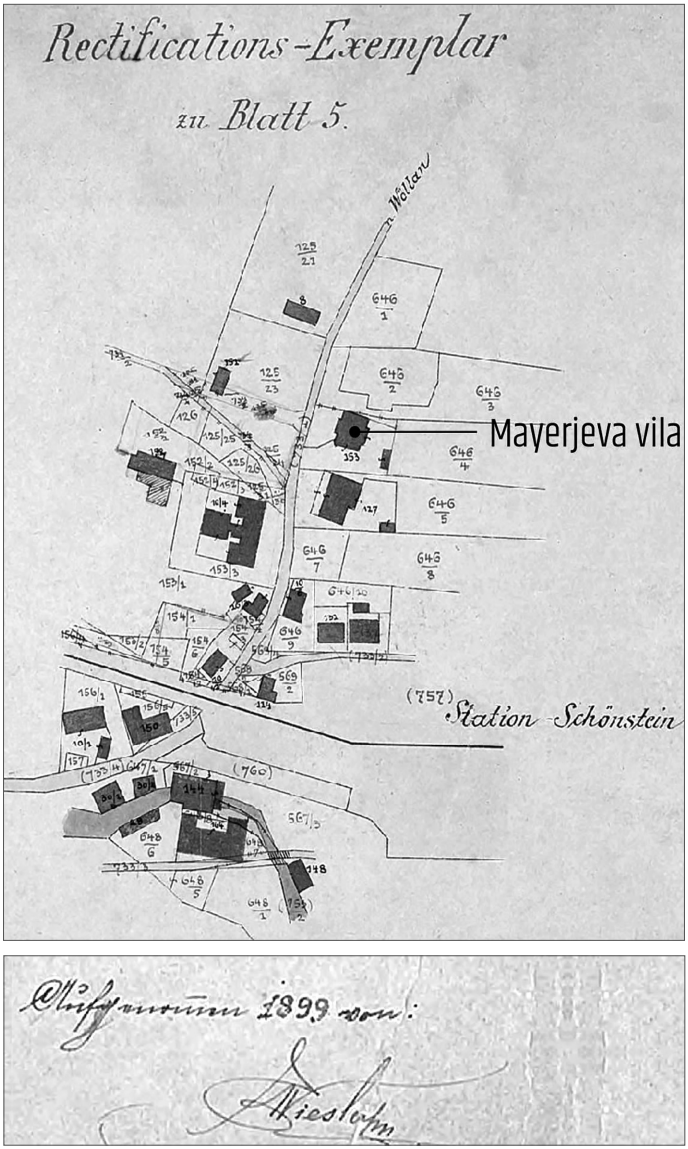

Mayerjeva vila. Zgrajena je bila ob nekdanji glavni vpadnici v Šoštanj (danes Kajuhova cesta), ki je vodila do takratnega Hotela Avstrija. Območje je imelo zasnovo vilske četrti.[9] *Posnetek je bil narejen z nadstropja sodne palače. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.*

Pogled iz smeri Mayerjeve vile proti sodni palači. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

9 Sapač in Lazarini, Arhitektura 19. stoletja, str. 287.

Mayerjeva vila je bila vrisana v rektifikaciji franciscejskega katastra leta 1899.

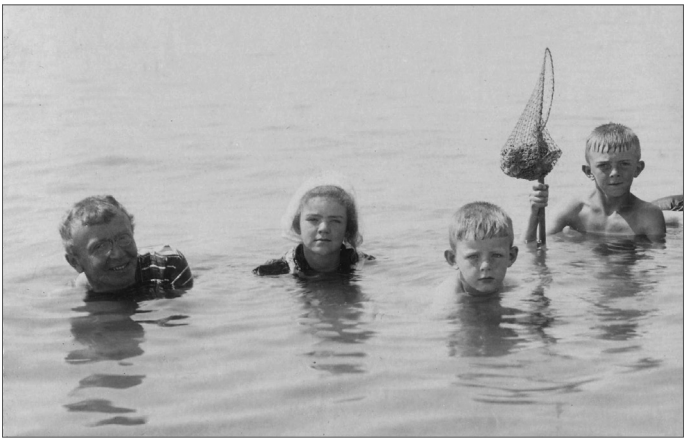

Mayerjevi otroci Majka, Anče in Duš okoli leta 1905. Fotograf Georg Noršić, Dunaj. Ateljejski posnetek je iz družinskega albuma v zasebni lasti. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

Anče, Majka in Duš

Majka je imela dva brata: starejšega Ančeja in mlajšega Dušana. Anče (uradno Franc, rojen leta 1897 v Sevnici) je bil študent prava. Med prvo svetovno vojno je leta 1917 kot pripadnik 87. pehotnega polka na Soški fronti, na hribu Škabrijel, izgubil svoje mlado življenje.[10]

Družinsko izročilo pravi, da je Anče že imel odobren dopust, da bi se vrnil domov. Kot podoficir je menda želel napredovati v oficirja, zato je šel še enkrat v strelski jarek, kar pa je bilo zanj usodno.[11] Ančejeva mati je v žalosti razsekala Marijin kip, ki so ga imeli doma, in si ni nikoli opomogla od sinove smrti.[12] Z užaloščeno družino je žaloval ves Šoštanj, saj so bili Mayerji znana šoštanjska družina.

Mayerjevi otroci na morskih počitnicah. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

10 Poles, Anče Mayer, str. 26–37. Enajsta soška bitka velja za najbolj krvav spopad na slovenskih tleh, v katerem je 87. pehotni polk imel odločilno obrambno vlogo pred vdorom Italijanov v Vipavsko dolino. Življenje je izgubilo mnogo vojakov na obeh straneh, v kritičnih tednih dnevno tudi tistoč mož.

11 Poles, Anče Mayer, str. 26.

12 Pripovedoval je Anton De Costa, julij 2025.

Mayerjevi otroci na morskih počitnicah. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Ročno izdelana lesena čutara za pijačo (vino, žganje, vodo) z intarzijo, reliefnim dekorjem in medeninastimi detajli. Čutara je personalizirana, saj je na obeh straneh napis v visokem reliefu: spredaj so imena vseh treh Mayerjevih otrok »FRANČEK, MARICA, DUŠAN«. Na zadnji strani je datum: »GRUDEN 1901«. Čutara je najverjetneje darilo majhnih otrok staršem. Je brezhibno ohranjena in lep primerek starine. Premer: 28,5 cm, širina: 15 cm. Hrani jo David De Costa.

Kapitan Dušan Mayer. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Dušan (1900–1971) je kot častnik in poveljnik na ladjah trgovske mornarice plul po vsem svetu. Zaposlen je bil kot kapitan dolge plovbe.[13]

»Draga Majk«

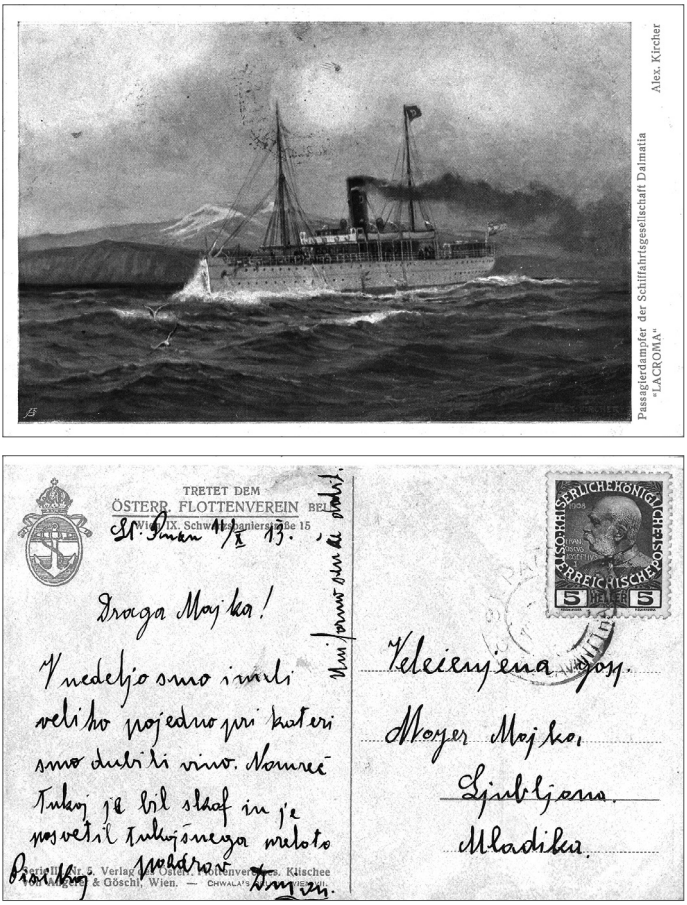
Zakaj je Majka dobila takšen vzdevek, ni znano. Nekateri bližnji sorodniki, npr. bratranka Danica Pipuš, in prijatelji so jo klicali Majk in ne Majka, kar bi lahko bila poslovenjena oblika angleškega imena Mike (izg. »Majk«). Dr. Mayer je bil namreč vnet anglofil, kar je izražal mdr. tudi z načinom oblačenja in družinskimi obredi.[14]

Anton De Costa se prav tako spominja, da je mati svojo hčer klicala »Majk«. Brat Dušan jo je klical Marica. Med

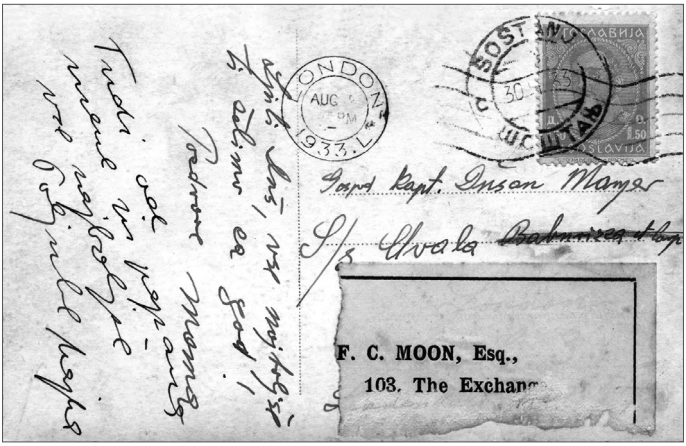
[13] Marinac, Dušan Mayer, str. 69.

[14] Elektronsko sporočilo Andreja Pipuša, 22. 8. 2025. V arhivu avtorice. Prim. zapise na razglednicah iz albuma razglednic, ki so jih pisale njene prijateljice, v zapuščini Vlada Kojca: »Draga Majk …«

Šoštanjčani je poznana kot Majka. Vseskozi, tudi v njenih starejših letih, so jo nagovarjali z »gospodična Majka« ali »gospa Majka«.

Dušanova razglednica, poslana leta 1913 iz Šentpavla v Labotski dolini, kjer je obiskoval samostansko gimnazijo. Razglednica je naslovljena na Majko Mayer v Mladiki v Ljubljani: »Draga Majka! V nedeljo smo imeli veliko pojedino pri kateri smo dobili vino. Namreč tukaj je bil škof in je posvetil tukajšnega prelata. Piši kaj. Pozdrav, Dušan.« Iz albuma razglednic v zapuščini Vlada Kojca.

Voščilo na razglednici od Majke za brata kapitana Dušana, poslano iz Šoštanja v London leta 1933. Ročni napis na zadnji strani: »Ljubi Duš, vse najboljše ti želimo za god! Pozdrave, mama. Tudi od mene in papana vse najboljše Poljube Majka« Iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Majka nikjer ne manjka

Majka Mayer je bila zelo prisotna v družabnem življenju Šoštanja pred drugo svetovno vojno in po njej, a se je danes spominjajo le še redki Šoštanjčani. Umrla je leta 1983. Kot vsa njena družina je bila izjemno narodno zavedna;[15] mdr. je Majka zbirala podpise za Majniško deklaracijo leta 1917, med drugo svetovno vojno pa je podpirala narodnoosvobodilno gibanje in sodelovala z borci IV. operativne cone v Topolšici, za kar je prejela od predsednika Tita medaljo zasluge za narod. Med vojnama je delala v očetovi odvetniški pisarni. Bila je aktivna članica v društvu Sokol in čitalnici. Športno se je udejstvovala na več področjih. Kot vsestranska športnica je bila strastna planinka, smučarka in tenisačica. Bila je vneta podpornica šoštanjskih tabornikov rodu Pusti grad. Taborniki so imeli dolga leta v njeni

[15] Majka Mayer, zapis Viktorja Kojca ob njeni smrti, objavljen v Našem času, 7. 4. 1983, str. 18, in nekrolog (tipkopis je v zapuščini Vlada Kojca).

vili svojo opremo, na prostranem vrtu pa poletne tabore[16] in priprave na taborjenje.[17]

Humanitarno delo Šoštanjčank med prvo svetovno vojno. Sedijo z leve: Milka in Nada Kolšek, Cilka Trobej, Majka Mayer, Vera Kolšek, Gelči Cerovšek in Marica Trobej.[18] Vse so bile Šoštanjčanke in prijateljice. Fotografijo hrani Vila Mayer.

Majka Mayer (desno) na Triglavu. Fotografija je iz miniaturnega planinskega albuma, ki ga hrani Vila Mayer.

16 Povzeto po Majka Mayer, Naš čas, str. 18.

17 Pripovedoval je Anton De Costa, oktober 2025.

18 Pripovedoval je Vlado Kojc, februar 2014.

Teniška igralka

Majka Majer se je ukvarjala s tekmovalnim tenisom. Bila je verificirana teniška igralka športnega kluba Ilirija v Ljubljani.[19] V časopisju se njeno ime pojavlja med rezultati številnih teniških turnirjev, na katerih je posamezno ali v dvojicah sodelovala v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja. Svoj največji uspeh[20] je dosegla leta 1923, ko je med sedmimi tekmovalkami osvojila drugo mesto na teniškem prvenstvu Slovenije v Ljubljani, za prvouvrščeno Talko Šepetavec.[21] Majka Mayer je na tem turnirju igrala tudi v finalu mešanih dvojic v paru s teniškim igralcem Jožetom Pogačarjem proti Šepetavčevi in Büllowu.[22] Osvojila sta drugo mesto.[23]

Mayerjevi s prijatelji na teniškem igrišču pri Peuniku med prvo svetovno vojno leta 1916: Anče (skrajno levo) je v avstro-ogrski uniformi. Ob njem stoji Dušan, Majka je četrta z leve. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

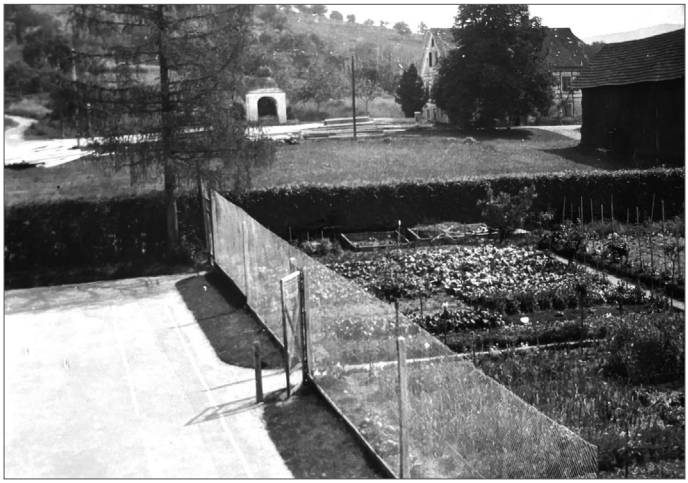
19 Narodni dnevnik, št. 10, 14. 1. 1927, str. 3.

20 Grosman, Anton: Tenis Slovenija 1899–2015, str. 6.

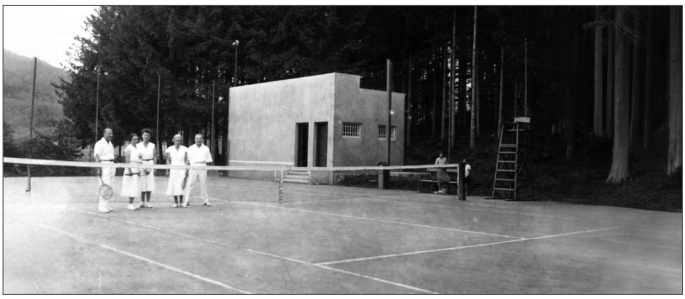
21 Tabor, št. 206, 13. 9. 1923, str. 4.

22 Tabor, št. 206, 13. 9. 1923, str. 4.

23 Jutro, 15. 9. 1923.

Pred drugo svetovno vojno so bila v Šoštanju tri teniška igrišča.[24] *Najnovejše, vzpostavljeno leta 1930 v lasti tovarnarja Woschnagga, je bilo pod Širokim, drugo pri Peuniku in tretje pri Mayerjevi vili, v sklopu obsežnega vrta. Reprodukcija fotografije, na kateri je viden del mrežasto ograjenega peščenega Mayerjevega teniškega igrišča z zarisanimi črtami, je iz zapuščine Vlada Kojca. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.*

Teniško igrišče pod Vilo Široko leta 1933. Majka Mayer stoji tretja z leve. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

[24] Jutro, št. 14, 18. 5. 1930, str. 13. Ivan Tavčar je bil prvi Slovenec, ki je leta 1897 na svojem posestvu na Visokem v Poljanski dolini zgradil teniško igrišče. Tako Dušič, Primerjava igre, str. 9.

Pogled z vrta proti teniškemu igrišču pri Mayerjevi vili. Fotografija je iz zapuščine Vlada Kojca. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

Teniška druščina leta 1922 v Šoštanju. Majka in dr. Fran Mayer sedita na klopi. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Mayerjevi s prijatelji ob igri kroketa (angleško croquet), ki je rekreativna družabna igra na prostem, običajno na travniku ali vrtu, ponekod pa je tudi tekmovalna oblika športa. V letih 1900 in 1904 je bil kroket olimpijska disciplina.[25] Majka stoji četrta z leve. Fotografija, posneta leta 1913, je iz družinskega albuma v zasebni lasti. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

[25] Povzeto po: »Kroket« in Badjura, Rudolf, v: Šport, št. 4, 1. 3. 1922, str. 25, 26.

Dušan in Majka na tandemskem kolesu. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Smučarka

Leta 1922 je v Planici pri Ratečah potekala II. smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije. Smučarsko tekmovanje je bilo takrat v dolini pod Poncami organizirano prvič.[26] Poleg tekmovalcev športnih klubov iz Ljubljane, Celja, Jesenic in Kranjske Gore je bilo nekaj udeležencev iz Zagreba in eden iz Beograda[27] Tekmovalo je 60 smučarjev, 53 moških tekmovalcev in 7 žensk. Med slednjimi so bile vse razen Šoštanjčanke Majke Mayer iz Ljubljane.[28]

Majka Mayer je imela štartno številko 1 med damami in je tekmovala kot članica ljubljanskega športnega kluba Ilirija z bivališčem v Šoštanju, kot je navedeno v javno objavljenem pregledu tekem. Po času se je med damami uvrstila na 5. mesto.[29] Njena udeležba na organizirani tekmi v času, ko je bilo v

26 I. jugoslovanska smučarska tekma je bila organizirana leta 1921 v Bohinju.

27 »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah.«

28 Badjura, v: Šport, št. 4, 1. 3. 1922, str. 26.

29 Badjura, v: Šport, št. 4, 1. 3. 1922, str. 26.

tekmovalnem kontekstu žensk v zimskih športih malo, je redkost in posebnost. Poleg tega je bila tekma dokumentirana tudi na kratkem filmu.

POŠTNINA PAVSALIRANA. CENA DIN 1·50.

ŠPORT

Štev. 4. LJUBLJANA, 1. marca 1922 Leto III.

R. Badiura.

II. smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah dne 26. februarja 1922.

Štev. vseh tekmovalcev	Ime	Klub	Bivališče	Letošnji naraščaj	Zdrčal[a] raz start kot	Dospel[a] na cilj kot	Kraml v celem minut	Kot čas skupni efekt po času	Častna mesta in darila
			Damska vrsta						
54	Mayer Majka	Ilirija	Šoštanj	N	1.	—	8:25	5.	
55	Perjan Gelca	»	Ljubljana	N	2.	—	7:40	4.	
56	Šepetavec Talka	»	»	N	3.	—	7:3	1.	I. (venec)
57	Bartel Ana	»	»	N	4.	—	12:40	7.	
58	Vučina Vida	LAŠK	»	N	5.	—	7:28	3.	III.
59	Bloudek Milena	Ilirija	»	N	6.	—	7:24	2.	II.
60	Kačič Vera	»	»	N	7.	—	11:16	6.	

Mayer Majka . . . . . | Ilirija | Šoštanj

Reportaža o II. smučarski tekmi za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah dne 26. februarja 1922, s podrobnim opisom tekmovalne proge, potekom tekme, seznamom tekmovalcev in tekmovalk, štartnimi številkami, tekmovalnim časom in uvrstitvami. Izrez. V Badjura, Rudolf v: Šport, št. 4, 1. 3. 1922, str. 26.

Majka Mayer s številko 4 v druščini sotekmovalcev in sotekmovalk v Planici leta 1922 pred začetkom tekme (zgoraj) in ob odhodu po tekmi v vas Rateče (spodaj); Majka je druga z leve. Posnetka zaslona digitalno restavriranega nemega reportažnega filma (2:19 in 3:20 minuta) snemalca in montažerja Veličana Bešterja z naslovom »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah.« SI AS 1086, Zbirka filmov, št. 18.

Majka Mayer na čelu tekmovalk pri odhodu na start v Planici leta 1922. Posnetek zaslona digitalno restavriranega nemega reportažnega filma (1:33 minuta) snemalca in montažerja Veličana Bešterja z naslovom »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah.« SI AS 1086, Zbirka filmov, št. 18.

Športno najbolj zanimivi trenutki prvenstva, tekmovalci in krajina so bili posneti na filmski trak. »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah« je prvi slovenski film, ki je bil predvajan v kinematografu. Premiera je bila 6. aprila 1922 v ljubljanskem kinu Ideal; na njegovem mestu je zdaj kino Komuna. Iz takratnega časopisja je moč razbrati, da je film naletel pri gledalcih na izjemen odziv, saj so v njem lahko videli sami sebe kot tekmovalce.[30] Film, ki je ovekovečil pomembno smučarsko tekmo, navdušuje in navdihuje tudi danes, saj je dragoceno pričevanje, da je Šoštanj že pred stoletjem dihal s športom in se tudi po zaslugi ženske – pionirke Majke Mayer – vtisnil v zgodovino slovenskega športa.

»Majka je bila zaljubljena v Smrekovec in ga je neštetokrat narisala«

Anton De Costa, z vzevkom Sine,[31] je od ranega otroštva živel v Mayerjevi vili. »Gospodične Majke« se spominja takole:

»*Kmalu po vojni leta 1946 smo se iz Pesja preselili v Šoštanj. Star sem bil štiri leta. Imel sem starejšega brata Dušana. Moj oče je bil učitelj in je do takrat poučeval v Škalah. Cilka Trobej, takratna ravnateljica na šoštanjski osnovni šoli, ga je povabila, da bi v Šoštanju poučeval razredni pouk. Uredila nam je stanovanje v Mayerjevi vili. Takrat sta tam v prvem nadstopju stanovali Majka in Riči Mayer ter družina Šmid v pritličju. Gospod Šmid je imel kot advokat v najemu nekdanjo Mayerjevo odvetniško pisarno. Tudi naša družina se je naselila v nadstropju. V podstrešni sobici pa je stanovala še Urška, Mayerjeva nekdanja služabnica oziroma hišna pomočnica. V vili smo živeli do konca sedemdesetih let, potem pa smo se preselili v Velenje, ker naj bi se zaradi rudarjenja v Šoštanju vse pogreznilo. Leta 1975 mi je Peter Krapež, takratni župan velenjske občine, rekel: »Sine, tole bo čez pet let pod vodo.« Zato smo začeli graditi hišo*

30 »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah.«

31 *Sine* je vzdevek Antona De Coste. Ker je bilo tudi njegovemu očetu ime Anton, so ga vsi klicali Sine.

Dr. Fran Mayer (1866–1940) s časopisom Slovenec v roki, pred hotelom Union v Šoštanju. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

v Velenju. Moja mama je v vili stanovala do leta 1983, ko se je tudi ona izselila.

Dušan Mayer mi je pripovedoval, da je njegov oče vedel, da bo druga svetovna vojna. Zato je rekel: »Jaz v tej zgodbi nočem biti.« Umrl je leta 1940. Riči in Majka sta ostali sami. Med

nemško okupacijo so ju izselili v Topolšico. Živeli sta menda v stari šoli, kjer je Majka navezala stik s partizani. V vili pa je bil med vojno glavni štab Vermahta, zato je bil tudi vrt okoli vile prekopan. Kjer je ograja, so bili okrog in okrog izkopani jarki, ki so se dobro videli še po vojni, vendar so bili takrat že zasuti. V severnem delu vrta je bil tudi bunker. Ker je Majka govorila prvovrstno nemško, z Nemci ni imela težav. Po koncu vojne sta se Majka in Riči vrnili v vilo. Sprva sta v njej živeli sami. Nista imeli nobenih dohodkov. Ker pa je Majka med vojno pomagala partizanom, je kasneje dobila nekaj sredstev na ta račun.

Dušan je bil kot pomorščak vseskozi na morju. Le občasno je prihajal domov, vedno pa jeseni, ko se je ribalo zelje in pripravljalo kislo zelje. Dobro se spomnim, da sva ga skupaj tlačila. To je bil zanj kot pomorščaka zakon, kar pa je bilo tudi zgodovinsko pogojeno. V srednjem veku je namreč kislo zelje prva uporabljala angleška mornarica. Tako so preprečevali skorbut. Dušan je zato kislo zelje vedno zelo cenil.

Mayerjeva vila je bila velika in gospe sta morali sprejeti dve družini. Vseskozi in nadvse sem hvaležen, da sem odraščal v takšnem okolju. V vili smo izjemno uživali, pa tudi na vrtu. Ker so bili Mayerji nekoč zelo povezani z angleško mentaliteto, sta gospe ohranili veliko teh navad. Prisostvovali smo utrinkom meščanskega življenja in to nama je bilo z bratom vtisnjeno tudi v značaj. Majka nama je večkrat pripovedovala razne stvari in poslušala sva jo z velikimi ušesi. Sama ni imela otrok, jih je pa imela neznansko rada. To je pogrešala. V nekem obdobju je celo privzela vlogo nekakšnega »pobalinskega vodje« in nas je, otroke, vozila povsod naokoli. K njej so hodili Natek, Dovšaki, Marin, to so bili otroci s Cankarjeve. Poleti nas je »popokala« in peljala v Agrarijo. Tam je bil jez na Paki, kjer je danes elektrarna. Skupaj smo se kopali. Na Gorice nas je vodila v gobe in borovnice. Marsikaj v zvezi z vrtom in rastlinami nas je naučila. Bila je zelo športno navdahnjena. Pripovedovala je, da so imeli včasih pri vili tenis igrišče. Povedala je, da je bila ena prvih smučarskih tekmovalk v Planici. Zelo je bila navdušena nad smučanjem. Takrat je bil to neke vrste tek na smučeh. Ko sva kasneje z bratom hodila na smučanje v Avstrijo in Italijo, sva morala Majki vedno poročati, kako je bilo: o terenih, občutkih itd.

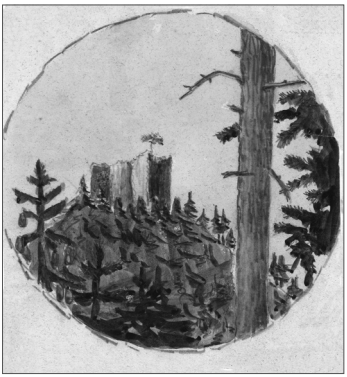

Kopanje v Kurjih Lokah je bilo vrsto desetletij priljubljeno med Šoštanjčani. Fotografija iz albuma družine Mayer je iz leta 1912, kot je ročno pripisano na zadnji strani. V Kurjih Lokah pa so se kopali tudi nekaj let v po drugi svetovni vojni, vse do regulacije Pake oz. prestavitve struge.

Zadnja družinska fotografija družine Mayer, na kateri je še vseh pet njenih članov fotografiranih v Šoštanju pri domači vili junija 1916. Avgusta 1917 je Anče izgubil življenje. Na fotografiji je Anče v avstro-ogrski uniformi, ob njem je oče, nato Dušan, Majka in mama Riči. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti. Reprodukcijo hrani Vila Mayer.

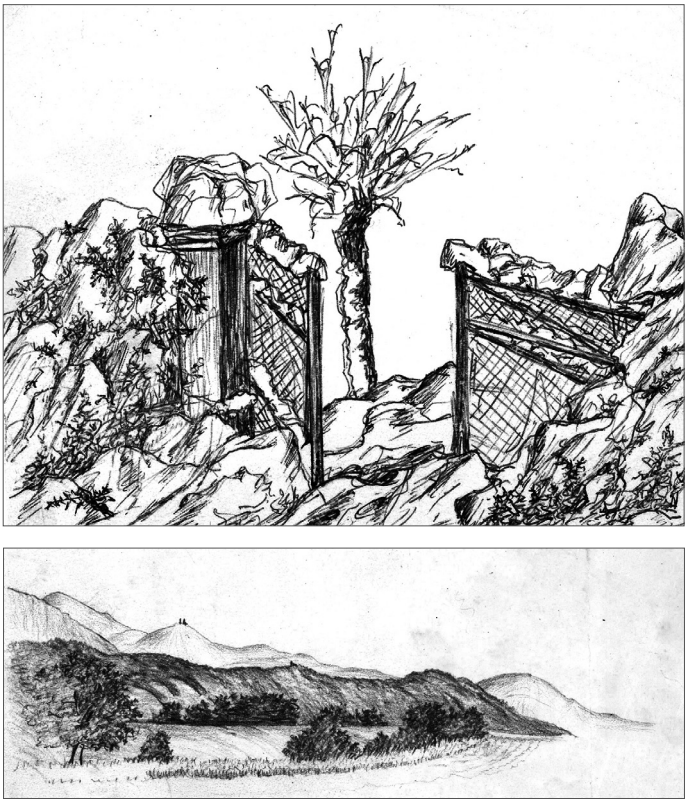
Stara gospa Riči je bila zelo verna. Ko je avgusta 1917 Anče padel na Sveti gori, je kip Marije, ki je bil v parku, sesekala. Kasneje je bila še vedno zelo verna. Ko pa je prišel božični čas, je bilo to zanjo nekaj najbolj svetega. Na hodniku vile smo postavili veliko jelko. Z Majko sva izdelala štalico za jaslice. Zadaj sva namestila rdeč celuloid in svečo, tako da je skozi okenca rdeče svetilo. Po vsej vili je prijetno dišalo po jabolkah, ki so se sušila na lončeni peči v pritličju, v majhni sobici (danes spominska soba družine Mayer, op. a). Tam je bil eminenten prostor. Tja nas je, otroke, Majka posedla. Bilo je lepo praznično vzdušje. Igrali smo božično tombolo. Majka je pripravila žakelj, v katerem so bile sličice. Vlekel si jih iz žaklja, jih dvignil in polagal na ploščo. Ko si imel sličice pokrite v eni vrsti, si dobil nagrado. Majka je sama narisala tombolo z motivi iz naše okolice. Dobro se spomnim Pustega gradu in Uršlje gore s cerkvijo; zelo lepo je risala. Stara gospa pa je takrat pripravila razne slaščice: od čokolade do puserlov. Tam smo bili otroci z veseljem. Obdarili so nas z malenkostmi, ampak bilo je prisrčno in prijetno. V tistem prostoru je bila poleg peči tudi ogromna knjižna omara. Mayerji so imeli veliko knjig v nemškem jeziku. Spomnim se, da mi je Majka na podlagi teh knjig nekoč zelo živo pripovedovala o katastrofi, ki je doletela Titanik. Ker je bil njen brat Dušan pomorščak, je bilo to zanjo nekaj nepojmljivega.

Sine in Majka sta nekoč skupaj naredila osnutek emblema za tabornike. Barvno risbo hrani Anton De Costa.

Majkine risbe: zgoraj skica Mayerjeve vile pozimi leta 1972, spodaj Sveti Križ in v ozadju Smrekovec leta 1975,

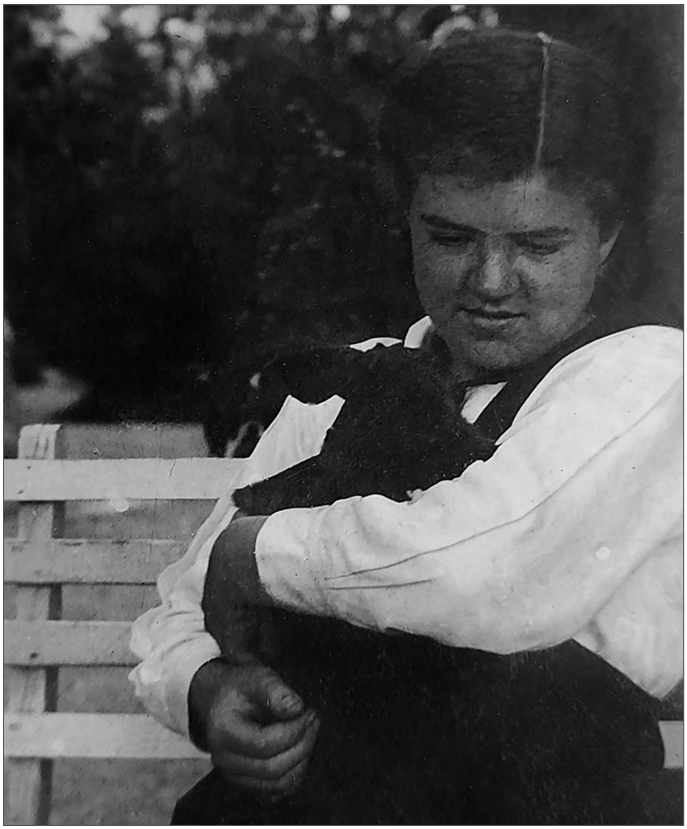

... zasnežena omorika pri Mayerjevi vili in spodaj še enkrat Sveti Križ in Smrekovec leta 1973 – pogled s kmetije, ki so jo imeli Mayerji v »Paških vrhah«. Risbe hrani Anton De Costa.

Mama je vsako nedeljo, ko je bil Dušan v Šoštanju, naredila slavnostno kosilo. Oba z Majko sta lepo jedla, prefinjeno, smo ju skrivaj občudovali in se od njiju učili, kako se je treba obnašati za mizo.

Mayerji so govorili slovensko. Pred vojno so bili del šoštanjske »high society«: Mayerji, Peuniki, Mediči in Vošnjaki. Dr. Mayer je bil polbrat Bogumila Vošnjaka, čigar oče Mihael Vošnjak je bil železničarski strokovnjak. Ta krog je bil povezan.

Pred vojno so bila v Šoštanju tudi tri teniška igrišča, pri Peuniku, Mayerju in Vošnjaku. Vsi so igrali tenis, med vojno pa nihče. Majki sem predlagal, da bi po vojni obnovili teniško igrišče. Vendar tega ni hotela, ker je bilo to nekaj »buržujskega« in je tenis v tem obdobju postal nekako nesprejemljiv šport. Pod približno petnajstimi centimetri travne ruše je bil še vedno rumenkast pesek, a igrišča nismo obnovili. Kljub temu smo mi, mladinci, igrali tenis pri Sokolskem domu, z mrežo, vendar kar z navadnimi loparji.

Deklica Majka s psičkom. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Pomemben del Majkinega življenja so bile tudi živali. Pred vojno so imeli Mayerji nemškega ovčarja, še prej pa psa pasme border colie. Moj oče je imel istrskega goniča Žužo. Jaz sem kasneje dobil novofundlandca Žana; podarili so mi ga, ker ga niso mogli obvladati. Bil je še mladiček, star nekaj mesecev. Majki je bil ta pes strašno všeč in bila je navdušena nad njim. Ker je imela knjigo o psih, se je tam podrobno seznanila z vsem o tej pasmi. Povedala mi je zgodbo, da je tak pes na Korziki rešil Napoleona, ki se je utapljal. Pes ga je potegnil iz morja. Nekoč sem imel fotografijo francoske riviere, na kateri je bilo kakšnih petnajst novofundlancev in njihovih vodičev. Bili so kot varuhi plaže. Ti psi so sposobni preplavati tudi po 25 kilometrov. Če si skočil v vodo, je naš Žan skočil za tabo, lahko si se ga prijel in te je privlekel ven.

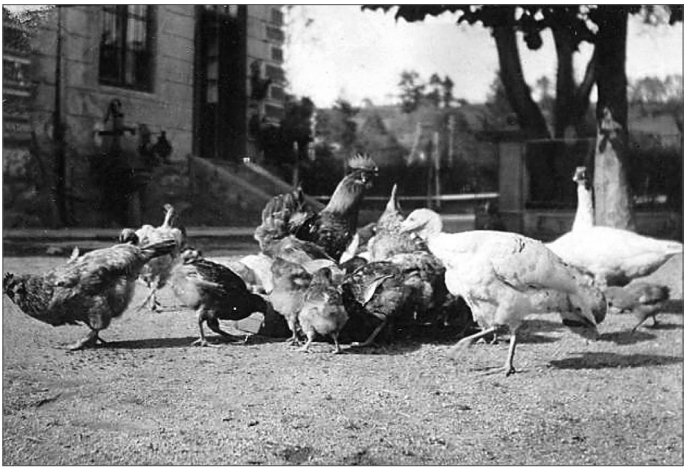
K Majki sta na obisk hodili dve učiteljici. Ko je prišla njena prijateljica Trobejeva Cilka, ji je naš Žan s taco odprl železna vrata v ograji. Ko je prišla druga profesorica, je pes tako norel, da je morala Majka priti iz vile, posredovati in miriti psa. Profesorica mu nikoli ni nič slabega naredila, ampak je pes najbrž delil moje občutke do nje: ker pri njenem predmetu v šoli nisem najbolj blestel, nisva imela ravno pozitivnega odnosa. Pes je to zagotovo čutil in ji nikakor ni bil naklonjen.

Majka s psom Žanom sredi nasada ribeza pri vili leta 1974. Fotografijo hrani Anton De Costa.

Nekoč je Majka izgubila očala na koncu vrta. Žan jih je našel in ji očala prinesel v gobcu. Majka ni mogla razumeti, kako pes ve, da so očala njena, kako jih je našel in kako ve, da jih je izgubila. Ni ga mogla prehvaliti. Imela ga je zelo rada.

Zgoraj: Mayerjev vrt in v njem Majka ter dr. Mayer. Na tem mestu je danes parkirišče Vile Mayer in Športne dvorane Šoštanj. Spodaj: Dvorišče za vilo, kjer se je prosto pasla perutnina. Fotografiji sta iz družinskega arhiva v zasebni lasti.

Mayerjev vrt je bil ogromen in tudi mi smo ga uporabljali. Sadili smo krompir. Imeli smo zajce in kokoši. Vhod v vilo je bil vedno z zadnje, dvoriščne strani, med vilo in šolo, kjer je bil opečnati zid. Tam smo imeli tudi drvarnice in marof, kamor smo spravljali seno za zajce. Imeli smo jih res veliko. Nateku to ni bilo najbolj všeč, saj se je poleti v okolici širil njihov vonj. Košarkarji so enkrat dali vse zajce skupaj v en zajčnik in potem smo imeli polno mladičev. Vhod v vilo ni bil nikoli pri altanu. Vrata so bila zarjavela in se niso dala odpirati. Bila so vedno zaklenjena.

Majko smo vedno klicali »gospodična Majka« in jo vikali, saj smo jo spoštovali. Bila nam je naklonjena. Če je bilo treba, pa je bila tudi ostra, vendar smo vedeli, kje so bile meje. Njena mama jo je klicala kar Majk. Mayerji so imeli ogromen vrt z velikimi, eksotičnimi drevesi, ki jih je Dušan prinašal s potovanj. Bilo je veliko ceder, med njimi ogromna himalajska cedra. Bilo je tudi ogromno sadnih dreves. Tudi jaz sem imel svojo jablano, za katero sem moral skrbeti, jo obrezovati itd. Majka nas je o tem poučevala. Naučila nas je cepiti. Tudi narisala je cel kup risb v zvezi s sadjarjenjem in vrtnarjenjem. Privzgajala nam je lep odnos do domače zemlje in pomen samooskrbe.

Majkina risba cveta z monogramom MM. Iz družinskega arhiva v zasebni lasti.

V zadnjem delu vrta je bila vzpetinica, na njej je bilo razpelo. Tam so bile posajene ogromne smreke, bori in stare lipe. Ker Majka in mama po vojni nista imeli denarja za drva, sta ogromno dreves posekali, kar je bilo škoda. To so bila čudovita drevesa.

Spomnim se, da je bilo v vrtu nasajenega ogromno ribeza, Majka pa je posadila tudi lešnike. V okrasnem delu vrta so bile visoke debelne in nizko rastoče vrtnice. Ob potkah so bili grmički in rastle so potonike. Posadili smo prvo omoriko, ki jo je Majka stalno risala. Ob njej so bila tri drevesa, ki jim je bilo treba jeseni porezati veje. Zraven je bila forzicija. Ob dvoriščnem vhodu v vilo je bila prav tako forzicija, na drugi strani pa belocvetoča vrtnica.

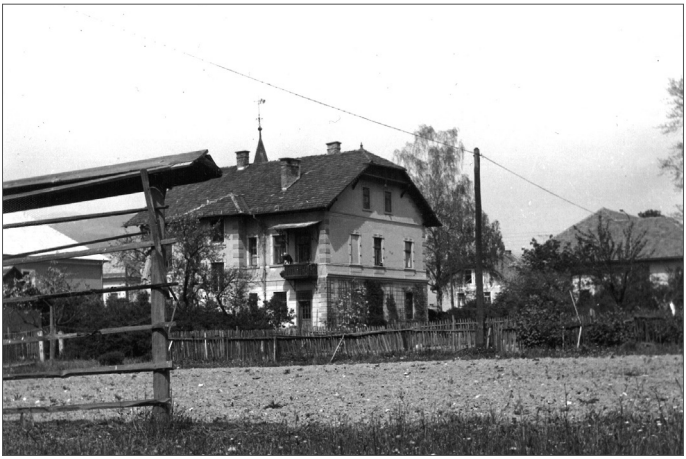
Majka Mayer gleda skozi okno vile leta 1973, ob njej je Jožefa De Costa. Ob oknu je rastla velika belocvetoča vrtnica. Fotografijo hrani Anton De Costa.

Majka je bila izjemno navdušena nad taborništvom. Pri Mayerjevi vili smo imeli bazo, tu so bili začetki taborništva. Vsi otroci s Cankarjeve so hodili sem, ko smo se mesec dni pripravljali na taborjenje. Stražar priprav je bil naš pes Žan. Na vrtu smo zgradili tudi lesen signalni stolp, nad katerim je bila Majka strašno navdušena. Še danes hranim fotografijo. V vili na podstrešju smo imeli prvo skladišče šotorov in taborniške opreme. Na podstrešju sva z bratom Dušanom naredila najin prvi kanu. Z ladjedelskimi izkušnjami je sodeloval tudi Dušan Mayer. Z bratoma sva pogosto poslušala njegove napete pripovedi o potovanjih po vsem svetu. Na koncu kariere je bil lučki kapetan v Kopru. Tam smo bili leta 1964 na pripravah. Sprejel nas je v kapetaniji. Imel je gentlemenski stil. Jeseni je nosil temnoplav mornarski trenčkot, z gumbi, na katerih so bila sidra.

Kapitan Dušan Mayer leta 1936. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Majka je živela v vili do okoli leta 1980. Vseskozi je bila vitalna, potem pa je nenadoma oslabela. Postala je popolnoma anemična in nezaiteresirana; kot bi odsekal. Namestili smo jo v dom za starostnike v Velenje. Vsako nedeljo smo jo pripeljali v Šoštanj na kosilo, vendar je komaj čakala, da je pojedla in smo jo odpeljali nazaj. Umrla je leta 1983. Želela je, da mi prevzamemo vilo, ker smo skrbeli za njo, in potem nam je vilo res prepustila. Vem, da je bilo vzdrževanje te hiše takrat zelo zahtevno. Spomnim se, da sem moral vzeti kredit, ko smo zamenjali žleb. Mislim, da smo se gospodični Majki vsi lepo oddolžili in bi bila zelo zadovoljna, kako je Mayerjeva vila danes urejena.«

Mayerjeva vila. Fotografijo hrani Anton De Costa.

»Bili so trdi Slovenci«

Majke Mayer se spominja tudi Velenjčan Rastko Lah, ki se je v številnih druženjih in pogovorih na njo močno navezal:

»*Ko je po vojni prišla nova oblast, so Mayerje razlastili. Dr. Jože Goričar (Mozirčan, ki je obvladal perfektno nemško in vodil znani primer Ivana Pirečnika, ukradenega otroka) je bil sodnik in kasnejši profesor sociologije. Dosegel je, da je prišlo – ne do razlastitve, ampak da so Mayerji obdržali vilo, vendar so*

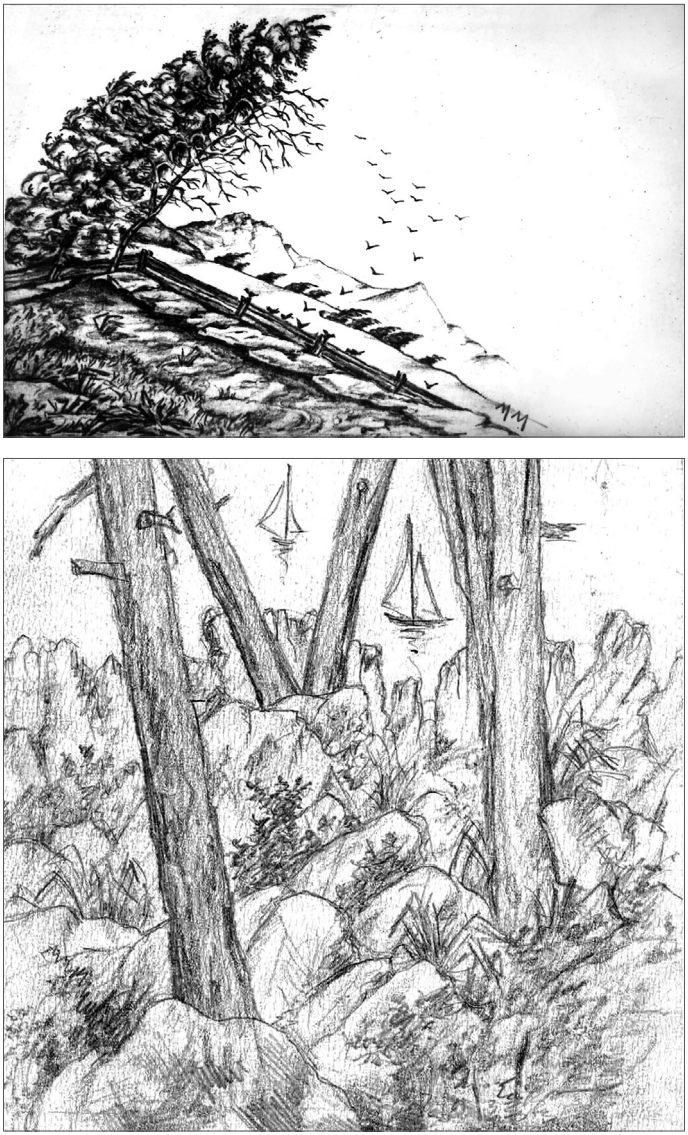
jo morali oddajati v najem. Tako so se v vili poleg Majke Mayer naselili najemniki: družini Šmid in De Costa. Gospod Šmid je bil advokat, gospod De Costa pa učitelj.

Bil sem tabornik in prijatelj De Costovih fantov. Večkrat sem prišel iz Starega Velenja v Šoštanj. To je bilo leta 1965. Vedno sem pozdravljal gospodično Majko. Nekoč pa me je povabila v vilo. Pripovedovala mi je vse sorte: da je bilo tu včasih teniško igrišče itd. Sem jo z zanimanjem poslušal in se tudi jaz na njo močno navezal.

Kot študent sem se šel malce zakotno pisarstvo in gospodični Majki uspešno pomagal pri urejanju pravno-finačnih zadev. Nekoč so za tamkajšnjo šolo potrebovali vrt. Odločali so se, da bodo gospodični Majki del vrta vzeli. Ponujali so ji nizko ceno. Preučil sem njen primer, seznanjen sem bil s cenami zemljišč in vedel sem, kako se tem stvarem pravno streže. V Majkinem imenu sem napisal dopis in v njem zahteval sedemkratno ceno od ponujene. Gospodična Majka je bila sprva skeptična. Rekel sem ji, da ji bodo v vsakem primeru na podlagi zakona del vrta vzeli. Vprašanje je le, koliko bodo plačali. Gospodična Majka se je opogumila in dopis vendarle podpisala. Odposlal sem ga. V roku 30 dni je dobila nakazilo. Seveda je bila vesela in sem se ji prikupil.

Čeprav sva bila oba športnika, se po tej plati nisva povezala. Povedala mi je, da je bila udeleženka državnega smučarskega prvenstva v Jugoslaviji. Izročila mi je tudi zapis o tem, ki ga nekje še hranim. Mene pa je spremljala kot športnika. Vedno me je vesela pričakala z Našim časom, kjer so bili objavljeni moji športni dosežki. Navijala je zame, za plavanje, smučanje in za invalide, to pa je bilo tudi vse.

Živela je zelo slabo, nekih posebnih prihodkov ni prejemala, razen najemnin. Spomnim se, da je bila po naravi dobrosrčna, na videz pa »truska«. Njen brat Dušan je bil kapitan dolge plovbe. Z Majko sta stike ohranjala preko dopisovanj. Imela sta tudi brata Ančeja, ki pa je 1917. padel med vojno. Takrat je bil Dušan v Švici. Tja je šel peš čez most med Nemčijo in Švico, oče pa mu je potem pošiljal denar.

Majkine risbe. Podpisovala se je z monogramom MM.
Iz družinskega arhiva v zasebni lasti.

Mayerji so bili trdni Slovenci, vendar Majkina mama ni znala slovensko, bili pa so vsi prežeti s francoščino. Njihov pogovorni jezik doma z očetom je bila slovenščina, sicer pa z mamo vedno nemščina. Majka je govorila perfektno nemško. Zelo rada je risala. Njena obsesija so bili lešniki, nekaj teh risb imam še danes *ohranjenih.*

Gospodično Majko sem v nekem obdobju redno obiskoval. Če sem le mogel, sem s kopanja na šoštanjskem bazenu šel na obisk k njej v vilo. Učiteljica Erna Peunik in Majka sta bili veliki prijateljici, zato me je Erna učila nemško zastonj. Z gospodično Majko pa sva se veliko pogovarjala o novi Jugoslaviji, pravzaprav šimfala. Ni ji šlo v račun, kako so naredili z Vošnjaki. Ti so bili med vojno previdni. Potrjeno so nekaj lojtričnih vozov usnja peljali partizanom. Dobili so potrdilo, ampak to ni bilo dovolj. Vošnjakova je bila menda celo članica komunistične partije v Švici. Vseeno so jih izgnali.

Gospodična Majka mi je še zaupala, da so jo kot mladenko vedno vodili na splomladanske plese v Gradec, ki so jih organizirali za tiste, ki so nekaj pomenili. Nekaj časa je bila tudi v Ljubljani, v Mladiki, nisem pa prepričan, ali je bila pri uršulinkah.

Videl sem tudi, da so imel Mayerji frapantno knjižnico, z leksikoni, zgodovinskimi in pravnimi knjigami. Pri gospodični Majki sem pil razredčen borovničev sok in včasih me je pričakala škatla cigaret Filter 57.«

»Zapomnite si, kaj vam je Majka povedala«

Šoštanjčan Milojko Kumer se je z Majko Mayer seznanil po naključju. Ker sta delila zanimanje za upodabljajočo umetnost, sta se pogosto srečala in ohranilo se je nekaj prijetnih spominov: *»Spominjam se, da sem imel nemško ovčarko, ki mi je ušla. Iskal sem jo po vsem Šoštanju. Ker so imeli pri Mayerjevi vili tudi psa, sem si mislil, da je morda zašla k njim. Stojim tam in gledam po vrtu, ko se prikaže gospa Majka. Vprašala me je, kaj gledam. Povedal sem ji, da iščem psa. Rekla je: »Taki mladi si nabavite psa, potem pa ne skrbite za njega.« Sem odvrnil, da*

Nimfa, kip akademskega kiparja Ivana Napotnika. Postavljenega so imeli na peči v eni od sob v pritličju. Kip je bil darilo županu Mayerju ob izgradnji prvega javnega vodovoda v Šoštanju leta 1931. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

vsekakor skrbim za psa, saj ga iščem. Nato me je v spravljivejšem tonu vprašala, kam naj me pokliče, če ga bo našla. Povedal sem, da sem Kumrov, od zidarja. Ga je poznala in me takoj povabila v vilo.

Predhodno sem kot tabornik že bil v vili. Na podstrešje smo nosili taborniško opremo – pograde in podobno. Čeprav smo poškodovali kakšen zid na stopnišču, se Majka ni razburjala. Za otroke je bila dobra. Ko sva se začela pogovarjati, mi je rekla, da je že slišala zame, da kiparim. Ona pa, da riše. Pokazala mi je risbe magnolij, ki so jo takrat zelo navdihovale in jih je rada risala. Me je potem še večkrat povabila. Pravzaprav je neko deklico poslala pome, ker me je potrebovala. Vedno sem ji kaj pomagal: ali sem moral kaj popraviti, narediti ali urediti. Prebarval sem vrtno ograjo. Restavriral sem ji Napotnikov kip Nimfa. Marsikaj sem znal in od doma sem bil navajen delati. Pa tudi sram me ni bilo: enkrat sem ji celo gnoj pomagal raztrositi okoli ribeza. Bila mi je zelo hvaležna in ni vedela, kako bi se mi oddolžila. Pripravila mi je malico in mi želela plačati. Pa sem ji rekel, da ne potrebujem ničesar. Lahko mi pa kasneje da en liter ribezovega soka. Potem me je odpeljala v sobo, kjer je imela zložene kupe knjig na tleh in mi jih ponudila. To so bile zelo zanimive, stare, debele in dragocene knjige, leksikoni in revije za umetnost, ki jih je posojala tudi kiparju Napotniku, ki jo je obiskoval. Tudi jaz sem jo večkrat obiskal, ji vedno kaj prinesel in ji voščil ob različnih priložnostih (god, novo leto, dan žena ...).

Palček, darilo Majke Mayer ob rojstvu Mateje Kumer. Hrani ga Mateja Kumer.

Gospo Majko pa sem večkrat peljal na obisk tudi k nam domov. Na vsak način je želela biti botra moji hčeri, vendar smo se odločili drugače.

Ko se je rodila hči Mateja, mi je gospa Majka za njo podarila lepega palčka iz keramike, ki je včasih krasil omaro v pritličju Mayerjeve vile. Takšne palčke so delali samo v Gradcu.

Mayerjevi so imeli bogato knjižnico. Na fotografiji je Majka, ki bere na altanu Mayerjeve vile. Fotografija je iz družinskega albuma v zasebni lasti.

Gospa Majka je odlično govorila nemško. Včasih sva se tako pogovarjala tudi midva in sem se naučil še novih besed. Povedala mi je, da so jo med vojno izselili iz vile v Topolšico. Nemci so si v vili uredili glavni nemški štab. Zato so zavezniki takrat bombardirali Strojnikovo žago, ki je bila v bližini. Majka je poudarila, da iz vile ni ničesar zmanjkalo. Nemški vojaki so bili pri njih menda tako disciplinirani, da niti šivanke niso premaknili.

Najbolj sem si zapomnil, ko je nekoč sedela za svojo pisalno mizico ob oknu v turnu, vogalnem stolpiču. Rekla mi je: »Veste, gospod Kumer, naj vam nekaj povem: nikoli ne iščite na sodišču pravice, ker je nikoli ne boste našli. Zapomnite si, kaj vam je Majka povedala.« Ona je že vedela, saj je bil njen oče advokat. Kot župan pa je dal napeljati v Šoštanj vodovod. Moj stari oče Martin Kumer pa je tista dela izvajal in Šoštanj je takrat dobil svoj prvi vodovod.

Spominjam se podstrešja v Mayerjevi vili. Sem smo taborniki nosili svojo opremo. Na »dilah« je bilo polno starega pohištva, knjig, slik in drugih predmetov, ki jih niso več potrebovali. Majka je imela ogromno knjig tudi v veliki knjižni omari v pritličju. Ena knjiga me je posebej pritegnila. Izdal jo je grof Wrangel. Bila je ena od dveh, ki jih je v gotici napisal o konjih. Z vsemi podrobnostmi: od hrane, bolezni, vprege, opreme, kočij itd. Knjigo sem dolgo preučeval, dokler se nisem tako navdušil, da sem se odločil, da bom imel konja. Majki sem povedal, da si ga bom kupil. Ona me je vzpodbujala, češ da mora človek vse preizkusiti. Res sem dobil neko denarno nagrado in si v Celju kupil angleško kobilo z rodovnikom, Penelopo, visoko 1,82 metra pri vihru in precej divjo. V Družmirju sem kupil vojaško sedlo, druge opreme pa se ni dalo dobiti. Za oglavnik sem šel k Erhartu in povedal, da bi si rad sam naredil oglavnik za konja s posebnimi črtami. Kako se to naredi? Mi je pokazal, dal orodje in sem šel domov. Ko sem si po njegovih navodilih in po tisti knjigi naredil oglavnik, sem se vrnil k Erhartu. Pokazal sem mu izdelek, pa mi je rekel: »Ti bi pa jutri k meni prišel na šiht.« Vse je bilo namreč lepo zašito in izdelano. Potem sem se oblekel v rdeč suknjič, bele rajthozne in čelado. Zajahal sem kobilo. Ko

sem prijahal skozi Šoštanj, so me vsi gledali z balkonov. Šel sem tudi h gospe Majki, ki je vse pregledala in pohvalila konja.

Ko je umrla njena prijateljica Erna Peunik, je to gospo Majko zelo prizadelo. Tako je kmalu opešala in umrla tudi ona. Na gospo Majko imam še vedno lepe spomine. Vse, kar mi je svetovala, sem si dobro zapomnil in se po tem ravnal.«

Viri

- AS – Arhiv Republike Slovenije
  - »Smučarska tekma za prvenstvo Jugoslavije v Planici pri Ratečah.« SI AS 1086, Zbirka filmov, št. 18. Film Veličana Bešterja. Na povezavi: tinyurl.com/4ujwuv-mx, Dostop: 23. 7. 2025.
- Arhiv Vile Mayer (objekt Občine Šoštanj), Kajuhova cesta 10, Šoštanj.
- NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor (Matricula)
  - Rojstna in krstna matična knjiga župnije Šoštanj 1897–1911, str. 28, zap. št. 17. tinyurl.com/bdfwbhh5, Dostop: 1. 8. 2025.
- Okrajno sodišče Velenje, Zemljiška knjiga.
  - Okrajno sodišče Velenje, Zemljiška knjiga stara, vl. št. 155, k. o. Šoštanj.
- Franciscejski kataster za Šoštanj, rektifikacija 1899.
- Družinski albumi v zasebni lasti. Reprodukcije v arhivu Vile Mayer.
- Album družine De Costa.
- Planinski album v arhivu Vile Mayer.
- Album razglednic v zapuščini Vlada Kojca.
- Zapuščina Vlada Kojca.
- Viktor Kojc: Nekrolog Majka Mayer (neobjavljen tipkopis je v zapuščini Vlada Kojca).

Literatura

- Aplinc, Miran. Mayerjevi otroci. V: *Vodnik po stalnih zbirkah vile Mayer.* Šoštanj: Zavod za kulturo, 2011.
- Grosman, Anton. *Tenis Slovenija 1899–2015.* Ljubljana: Teniška zveza Slovenije, 2016.
- Dušič, Aleš. *Primerjava igre med zmagovalci in poraženci pri teniških igrah v članski kategoriji.* Diplomsko delo. Fakulteta za šport, Ljubljana: [Dušič, Aleš], 2010.
- Poles, Špela, in sodelavci: *Hrani jih za spomin, če me več kdaj nazaj ne bo. Sto spominov ob stoletnici začetka prve svetovne vojne iz Šaleške doline in okolice.* Šoštanj: Občina Šoštanj, 2014.
- Sapač, Igor, Lazarini, Franci. *Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Fakulteta za arhitekturo, 2015.

Članki

- Aplinc, Miran. Med onimi delavci, ki so sejali med ljudstvo narodno zavest. Dr. Fran Mayer v Šoštanju. V: *Zgodovina za vse*, št. 1–2, 2012, str. 136–146.
- Badjura, Rudolf, V: *Šport*, št. 4, 1. 3. 1922, str. 25, 26.
- *Jutro*, 15. 9. 1923.
- *Jutro*, št. 14, 18. 5. 1930, str. 13.
- Kolšek, Alenka, Vrt družine Pipuš, Prečna ulica 3, Slovenske Konjice. V: *Zgodovinski parki in vrtovi v Sloveniji*, Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava RS za kulturno dediščino, 1995, str. 109–111.
- Marinac, Bogdana. Dušan Mayer, kapitan dolge plovbe iz Šoštanja, in življenje pomorščakov v njegovem času. V: *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino,* št. 3, 2021, str. 797–822.
- Kojc, Viktor. Majka Mayer. V: *Naš čas*, 7. 4. 1983, str. 18.

- Poles, Špela. Kajuhov dom. V: *Šaleški razgledi*, zbornik 2023, Knjižnica Velenje, Velenje, str. 33–83.
- Poles, Špela. Športnica Majka Mayer – Šoštanjčanka na smučarskem prvenstvu v Planici leta 1922 in na teniškem prvenstvu Slovenije leta 1923. V: *List, revija za kulturna in druga vprašanja občine Šoštanj in širše*, št. 7–8, 2025, str. 12–13.
- *Tabor*, št. 206, 13. 9. 1923, str. 4.

Elektronski viri

- »Kroket.« tinyurl.com/4t428ey6, Dostop: 20. 8. 2025.
- Elektronska korespondenca z Andrejem Pipušem, 1. 7., 21. 8. in 22. 8. 2025. *V arhivu avtorice.*

Pripovedovalci / informatorji

- Anton De Costa, roj. 1942, Velenje, junij in oktober 2025
- Vlado Kojc, roj. 1951, Šoštanj, februar 2014
- Rastko Lah, roj. 1950, Velenje, oktober 2025
- Milojko Kumer, roj. 1951, Šoštanj, oktober 2025
- Andrej Pipuš, roj. 1954, Slovenske Konjice, oktober 2025